چهره اقتصاد

در دولت می‌ماند؟

با احتمال تثبیت صندلی ریاست برای محمدرضا فرزین در بانک مرکزی باید منتظر رویارویی دو دیدگاه متفاوت در تیم اقتصادی پزشکیان باشیم

فرزانه طهرانی
دبیر گروه اقتصاد

محمدرضا فرزین، رئیس کل بانک مرکزی در ماه اخیر با انتصاب‌های جنجالی‌اش مرکز توجه رسانه‌ها قرار گرفت اما آنچه بیشتر از انتصاب‌های اخیر جلب‌نظر می‌کند، شنیده‌هایی است که از ابقای او در بانک مرکزی حکایت دارد. این روزها در راهروهای ساختمان شیشه‌ای میرداماد صحبت از ماندن فرزین می‌شود درحالی‌که رئیس کل بانک مرکزی در دولت سیزدهم، فاصله معناداری به لحاظ نگرش اقتصادی به سیاست‌های پولی و بانکی با تیم مورد نظر پزشکیان دارد.

در ۲۰ ماه ریاست فرزین بر بانک مرکزی در حوزه‌های ارزی، تورم، اصلاحات نظام بانکی، منابع بلوکه‌شده و... نقدهای فراوان به بانک مرکزی شد. در رأس گروه منتقدان نیز نام عبدالناصر همتی که امروز به‌عنوان وزیر پیشنهادی اقتصاد درصدد کسب رای اعتماد نمایندگان مجلس است؛ این احتمال را قوت می‌بخشد که در صورت کسب رای اعتماد همتی از نمایندگان، رویارویی جدی در سیاست‌های اقتصادی در دولت چهاردهم اتفاق بیفتد.

همتی بارها به عملکرد پولی بانک مرکزی انتقاد کرده و ناتوانی تصمیم‌گیران را گوشزد کرده است. بر این اساس در صورت کسب رای اعتماد همتی از مجلس، تضاد آرا در اتخاذ سیاست‌های پولی و مالی وصله ناجور تیم پزشکیان خواهد بود.

ارزپاشی‌ها با وجود محدودیت در خزانه

محمدرضا فرزین بعد از آنکه عدم توانایی صالح‌آبادی، رئیس کل سابق بانک مرکزی در کنترل نرخ ارز به ابراهیم رئیسی اثبات شد، حکم ریاست بانک مرکزی را از هیئت‌وزیران دولت سیزدهم دریافت کرد. او از هشتم دی‌ماه ۱۴۰۱ رسماً رئیس کل بانک مرکزی شد؛ مشروط بر اینکه بتواند آرامش را به بازار ارز بازگرداند.

فرزین که برای نشان دادن توان مدیریتش در بازار ارز عزم خود را جزم کرده بود، تزریق‌های متعدد به بازار را در دستور کار قرار داد. حتی براساس مصاحبه‌هایی که در طول یک‌سال‌ونیم گذشته با فعالان تجاری صورت گرفته، به قیمت تخصیص نیافتن ارز واردات و معطل نگاه داشتن چندماهه بازرگانان، ارز بازار تامین شد تا قیمت‌ها دچار جهش نشود.

به این ترتیب اولویت اول و شاید بتوان گفت مهمترین برنامه فرزین کنترل نرخ ارز بود. هرچند با وجود سیاست‌های کنترلی نرخ ارز از ۴۴ هزار تومان در دوره فرزین به ۷۲ هزار تومان هم رسید اما تزریق‌های سنگین سبب شد طی ماه‌های متمادی قیمت ارز در محدوده ۵۰ و سپس ۶۰ هزار تومان ثابت بماند.

نکته جالب آنکه در آخرین روزهای باقی‌مانده از عمر دولت سیزدهم، از بازار ارز خبر می‌رسید که بانک مرکزی عرضه‌های گسترده‌ای را به بازار شروع کرده تا نرخ را به زیر ۶۰ هزار تومان برساند تا با عملکرد مطلوب‌تری صندلی‌ها را تحویل دولت چهاردهم دهند. حتی برخی منابع و کارشناسان ارزی در پی این عرضه‌ها به هشدارهایی برای خالی شدن ذخایر ارزی کشور متوسل شدند تا خطر خالی شدن دست دولت چهاردهم را گوشزد کنند.

سیاست‌هایی که تورم را کاهش نداد

با وجود سیاست‌های انقباضی در بانک مرکزی، نرخ تورم مطابق برنامه کاهش پیدا نکرد و حتی در دوره‌هایی رکوردهای جدید نیز ثبت شد. هرچند بانک مرکزی هرگاه نرخ تورم بالا می‌رود انتشار آمار را سه‌قفله می‌کند اما اطلاعات آماری از راه‌های مختلف به بیرون درز می‌کند. طبق اطلاعات به‌دست‌آمده نرخ تورم طی سه سال گذشته نه‌تنها کاهشی نبود بلکه با افزایش همراه بود و در برخی مقاطع به بالای ۶۰ درصد رسید. تورم نقطه به نقطه در فروردین ۱۴۰۲ به بیش از ۶۲ درصد رسید و در همان سال، تورم سالانه حدود ۵۲ درصد ثبت شد. هرچند براساس اطلاعات منتشرشده مرکز آمار ایران، این ارقام پایین‌تر ثبت شده و نرخ تورم نقطه به نقطه در همان نقطه زمانی ۵۵/۵ درصد و نرخ تورم منتهی به هر ماه ۴۷/۶ درصد اعلام شده است. فارغ از تفاوت‌های نرخ اعلامی با توجه به تفاوت‌ها در نحوه محاسبه، این ارقام در اقتصاد ایران بی‌سابقه بوده و تاکید بر عدم انتشار آن نیز به همین دلیل بوده است.

مسئله مهم اینکه در حوزه سیاست‌های کنترل تورم اختلاف دیدگاه بین فرزین و همتی همواره وجود داشته است. همتی ۱۵ اردیبهشت امسال با اشاره به رکوردشکنی تورم و انتشار پول در یادداشتی تاکید کرد: «بانک مرکزی می‌گوید: تورم نقطه به نقطه در ماه فروردین سال ۱۴۰۳، نسبت به فروردین سال ۱۴۰۲، به میزان ۲۷/۷ واحد درصد کاهش پیدا کرده و به کمتر از میانه کانال ۳۰درصد رسیده است. از اطلاع‌رسانی بانک مرکزی ممنون. البته مناسب بود که تورم سالانه در پایان سال ۱۴۰۲ و فروردین ۱۴۰۳ را هم اعلام می‌کردند. این اعلام، به معنای این است که تورم فروردین ۱۴۰۲، به میزان «۶۳ درصد» بوده است! این تورم اعلام نشده، نتیجه رکورد رشد ۴۳ درصدی چاپ پول در سال ۱۴۰۱ و دلیل عمده فشار به نرخ ارز در ۱۴۰۲ بود.»

تعدادی از حکم‌های صادر شده اخیر توسط فرزین

رای اعتماد

اتابک: برنامه‌های من مطابق با اسناد بالادستی است

با توجه به اینکه راهبردهای چندگانه عملیاتی برای دو حوزه «توسعه صادرات و تقویت تراز تجاری از طریق افزایش صادرات غیرنفتی» و نیز «تنظیم بازار داخل در جهت تضمین امنیت غذایی و تامین معیشت مردم» به عنوان اولویت‌های عملکردی وزیر پیشنهادی عنوان شده است، ارزیابی کمیسیون اقتصادی حاکی از آن است برنامه ارائه‌شده با انتظارات مرتبط با ماموریت‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت در حوزه‌های اقتصادی «منطبق» است. صلاحیت محمد اتابک، وزیر پیشنهادی صمت مورد بررسی قرار گرفت و احد آزادی‌خواه، روح‌الله ایزدخواه، سیدمیثم ظهوریان و مصطفی طاهری در مخالفت با اتابک و جلیل مختار، مصطفی مطورزاده، عبدالحکیم آق‌ارکاکلی و مجتبی ذوالنوری به عنوان موافقان وزیر پیشنهادی صحبت کردند.

مخالفان وزیر پیشنهادی صمت

احد آزادی‌خواه، نماینده مردم ملایر گفت: سابقه حضور آقای اتابک در وزارت صمت یا صفر است یا اندک؛ البته اگر هم صفر باشد دلیل نمی‌شود که ایشان برای این وزارتخانه معرفی نشوند؛ اما آنچه که مهم است این است که مواظب مسائلی که مطرح کردم، باشند. روح‌الله ایزدخواه، نماینده مردم تهران نیز گفت: آقای اتابک را به هیچ وجه کارشناس حوزه سیاست‌های صنعتی نمی‌شناسم؛ چراکه ایشان یک روز در وزارتخانه و سازمان‌های صمت استانی نیز حضور نداشتند و در حوزه تجارت هم که یکی از چالش‌های جدی امروز صنعت و معدن کشور است، سابقه‌ای ندارد بلکه صرفاً در بخش سیمان سابقه بنگاهداری داشته است. سیدمیثم ظهوریان، نماینده مردم مشهد و کلات نیز گفت: برنامه‌های ایشان فاقد هرگونه اولویت است. حمایت از بنگاه‌های کوچک، متوسط و بزرگ‌مقیاس در برنامه‌های ایشان است. ایجاد واحدهای جدید و دیگر واحدها در برنامه‌های ایشان هستند، اما منابع محدود هستند و باید اولویت داشت. همچنین مصطفی طاهری، نماینده مردم زنجان گفت: آقای اتابک، فهمی از مسائل مطرح‌شده در کمیسیون را نداشت. آقای اتابک درباره تفکیک وزارت صمت و بازرگانی گفت هرچه مجلس بگوید را اجرا می‌کنیم. ایشان گفتند چارت فعلی را قبول نداریم، اما راه‌حلی هم برای این موضوع نداشتند. در حوزه تجارت و بازرگانی نیز مانند تخصیص ارز و واردات و صادرات اولویت‌بندی‌ای از جناب اتابک ندیدم. در مورد سامانه تجارت و تقویت آن نیز چیزی از ایشان ندیدم.

موافقان وزیر پیشنهادی صمت

جلیل مختار، نماینده آبادان گفت: مبارزه با بحران‌های وزارت صمت از عهده هر کسی برنمی‌آید؛ وزارت صمت به مدیر و فرمانده کاردان نیاز دارد که اتابک نشان داده مدیر شایسته‌ای برای این مسئولیت است. مصطفی مطورزاده، نماینده خرمشهر نیز گفت: ملت ایران آقای پزشکیان شخصیتی اندیشمند، شجاع، مومن و پیرو امیرالمومنین را به‌عنوان رئیس‌جمهور انتخاب کردند؛ او نیز به وعده‌اش در معرفی کابینه عمل کرد و از همه گرایش‌ها و سلایق بهره گرفت. آقای اتابک محصول دیوان‌سالاری پیچیده اداری ما نیست بلکه عالمی است که خوب فکر و عمل می‌کند. عبدالحکیم آق‌ارکاکلی، نماینده مردم گنبدکاووس نیز گفت: امروز به حق زمان وفاق ملی است، اما دنیا بداند که نه نفس‌های ایران به تلاطم افتاده است و نه کشتی ایران بدون سکاندار است و با تدبیر رهبری هوشمند و فرزانه و همدلی قوای سه‌گانه و تمام رجل سیاسی و نمایندگان ملت و مردم عزیز، ایران قوی‌تر از هر زمانی در مسیر خدمت و سرافرازی قرار خواهد گرفت. همچنین مجتبی ذوالنوری، نماینده مردم قم گفت: کسی که به خاطر تولید و خودکفایی فولاد که پایه صنایع است در لیست تحریم‌ها قرار می‌گیرد آیا از موضوع سر در نمی‌آورد؟ مشکل ما این است که دشمنان ما نخبگان ما را خوب شناختند اما خود ما آنها را نشناختیم؛ دشمنان تحریم می‌کنند اما ما می‌گوییم که ناتوان هستند. اگر قرار است مخالفان ما توانمندی یا ناتوانی وزارتخانه چند تخصصی اظهارنظر کنند آیا خودشان در آن ابعاد تسلط لازم را دارند؟ در ادامه این جلسه سیدمحمد اتابک، وزیر پیشنهادی صمت گفت: در گام دوم انقلاب باید با تکیه بر تولید داخل به سمت اقتصاد بدون تکیه به نفت حرکت کنیم. او در ارائه برنامه‌های خود برای این وزارتخانه گفت: برنامه بنده مطابق با اسناد بالادستی و سند هفتم توسعه تدوین شده است. فرصت‌ها و تهدیدها و سیاست‌گذاری در صنایع و امور تجاری در نظر گرفته شده است. وزارت صمت به‌عنوان یکی از بزرگترین بخش‌های کشور سهم اثرگذاری در میزان رفاه و ایجاد عدالت در کشور دارد.